

2. Жукова В. Трансформація бібліотеки в інфраструктурі глобального інформаційного суспільства / В. Жукова // Бібл. вісник. – 2014. – № 3. – С.3–6.

3. Загуменна В. Адвокація як важливий напрям діяльності сучасної бібліотеки // Вісн. Кн. палати. – 2019. – № 4. – С. 25–28.

4. Матвійчук О. Є. Закономірності розвитку бібліотек як соціокультурних центрів в Україні [Електронний ресурс] / О. Є. Матвійчук. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/283-zakonomirnosti-rozvitku-bibliotek-jak-sotsiokulturnih-tsentriv-v-ukrayini.html>.

УДК 027.7:378.4(477)

Чередник Людмила Анатоліївна

кандидат філологічних наук, доцент

Сидоренко Валентина Олегівна

директор науково-технічної бібліотеки

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,

м. Полтава, Україна

СУЧАСНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА ВИШУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Бібліотеки здавна називали «аптекою для душі», «домом життя», «притулком мудрості», «скарбницею усіх», «багатством людського духу» [1]. Загалом, бібліотека завжди була не просто книгосховищем, а тим особливим місцем, де можна поспілкуватися з книгами, поринути у світ літературних таємниць, пошуків і відкриттів. Можна сміливо сказати, що це місце з особливою енергетикою, настроєм й атмосферою.

Крім того, з далеких часів бібліотеки, що зосереджувалися у містах, ставали центрами культури й науки. Недарма ще у XVI столітті видатний діяч Реформації Мартін Лютер висловив дуже мудру думку: «Запорука найкращого і могутнього розвитку, благо і сила міст полягає в тому, щоб мати всебічно освічених, розумних, чесних і вихованих громадян... Тому міста і, особливо, великі міста, що володіють достатніми засобами, не повинні шкодувати грошей на обзаведення хорошими книгами і книгосховищами» [2, с. 147].

У сучасному світі, на жаль, усе дуже змінилося, особливо в Україні. За соціологічними даними, за останні 29 років у нашій країні майже утричі скоротилася кількість бібліотек, «з кожним роком зростає кількість українців, які не читають»; сучасний підліток читає в середньому 9 книг на рік, коли 20 років тому кількість прочитаного була 40 книг упродовж року [3].

Ще однією з важливих проблем сьогодення бібліотек є факт зменшення комплектування їх новою літературою та друкованими виданнями. Слід зазначити, що такі факти із життя сучасної України з подивом сприймаються іноземцями. Адже відомо, що у багатьох країнах Європи й Америки, навпаки, бібліотеки успішно працюють. Крім того, ці установи навіть відкриваються у житлових будинках, що є надзвичайно зручним для мешканців.

Безумовно, сучасні реалії вимагають трансформації бібліотек, широкого впровадження інноваційних технологій у їхню діяльність, можливо, навіть зміни концепції цієї установи. Не можна не погодитися з думкою багатьох дослідників, які вважають, що бібліотека має стає тією установою, «яка може консолідувати громадськість щодо розв'язання соціально значущих проблем і брати участь у становленні громадянського суспільства в країні» [4]. З часом саме бібліотеки мають взяти на себе роль інформаційних, культурних, просвітницьких, соціальних центрів. Цю ідею вже давно успішно впроваджують у країнах Західної Європи й США.

Проблема трансформації бібліотеки як соціальної інституції нині є досить актуальною, саме тому її вирішенню присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких М. Слободяник, Н. Чуянова, Л. Костенко, Т. Вилегжаніна, М. Сорока, О. Мурашко, О. Гаращенко, М. Трокня, Л. Луо, Ф. Е. Говард, Д. Естрічєр та ін.

Пропозицій з цього питання безліч, зокрема: перетворити бібліотеки на центри інформаційної та правової допомоги, довідкові центри, створення інтернет-кафе, різних курсів, клубів за інтересами тощо. Сьогодні, як ніколи, актуальними є слова англійського письменника-фантаста Ніла Геймана, який у статті «Чому наше майбутнє залежить від читання» писав: «Бібліотека – це свобода. Свобода читати, свобода спілкуватися. Це освіта (яка не закінчується того дня, коли ми покидаємо школу або університет), це дозвілля, це притулок і це доступ до інформації» [5].

Метою нашої розвідки є визначити роль науково-технічної бібліотеки (НТБ) закладу вищої освіти та її роль у суспільно-громадському житті університету (на прикладі НТБ Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»).

Як відомо, нові вимоги, що диктує сьогодення для ЗВО щодо компетентнісного напрямку діяльності, ставить високі вимоги перед усіма його структурами й бібліотеками зокрема. Як зазначав В. Кремень, «бібліотеки одними з перших серед структурних підрозділів університетів зазнають еволюційних змін у технологічних, структурних, організаційних та функціональних напрямках діяльності, забезпечуючи інформаційну підтримку у формуванні інтелектуальної еліти суспільства, залишаючись центрами духовного, інтелектуального спілкування та культури» [6, с. 9].

Відомий український учений-бібліотекознавець М. Слободяник з притаманною йому далекоглядністю ще декілька років тому, вважав, що бібліотеки вишів загалом слід відносити до тих спеціальних установ, «основною функцією яких є інформаційно-аналітичне забезпечення наукового та навчального процесів університету, або забезпечення наукового пізнання, яке реалізується через акумуляцію, збереження та надання користувачам інтегрованого й систематизованого знання» [7, с. 98]. Тобто бібліотеки вишів мають стати сучасними інформаційними центрами.

Як відомо, НТБ має забезпечувати запити науковців, студентів й освітян міста щодо доступності документів, інформації, знань для ефективного розвитку як наукової, дослідницької, так і освітньої діяльності. Бібліотека Національного університету імені Юрія Кондратюка має відповідні фонди та інформаційно-пошуковий апарат. Працівники бібліотеки розробили Стратегію розвитку бібліотеки, виконання якої забезпечує перспективне та щорічне планування її роботи, розвиває сучасну систему обслуговування користувачів на базі відкритого доступу до світових наукових ресурсів та інформаційного забезпечення освітньої діяльності. Прикметно, що Стратегія розвитку передбачає поступовий перехід від традиційної науково-технічної бібліотеки, що працює з власними фондами, до популярної нині моделі відкритої бібліотеки, що успішно використовує зовнішні ресурси. Це, у свою чергу, допомагає не лише підвищувати якість і рівень бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів, а й поступово інтегрувати бібліотеку ЗВО у світову мережу освітніх послуг і наукових комунікацій. Усе це, перш за все, сприятиме формуванню позитивної думки про університет.

Нині науково-технічна бібліотека відіграє значну роль у сприйнятті колективом університету принципів академічної доброчесності. «Академічна доброчесність – базова умова формування професійних та суспільних еліт, і саме університетська бібліотека як науково-дослідний та інформаційний центр допомагає у цьому питанні» [8]. Діяльність бібліотеки університету спрямована на дослідження ринку сучасних інформаційних технологій, допомоги науково-педагогічним працівникам і студентам у наданні доступу до світових наукових ресурсів, навчанню їх використовувати ці дані у своїй науковій діяльності, що, зі свого боку, сприяє покращенню якості освіти в університеті.

Працівники бібліотеки регулярно проводять навчальні лекції для студентів щодо ознайомлення з вимогами Кодексу академічної доброчесності, правильного оформлення цитування, посилань, списків використаних джерел тощо. Усе це є важливим фактором мотивації для академічної спільноти університету прагнути отримувати наукові знання й запобігати плагіату. Крім того, у бібліотеці є постійно діючий індивідуальний

консультативний пункт для викладачів і студентів щодо правильного оформлення списку літератури.

Одним із інноваційних видів діяльності можна вважати й соціальне партнерство бібліотек з різними громадськими організаціями. Зокрема, працівники науково-технічної бібліотеки підтримують тісні взаємостосунки з бібліотеками провідних вишів України – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Національний університет «Запорізька політехніка», Національний технічний університет України «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського», Київський національний університет імені Тараса Шевченка та ін. Крім того, співробітники НТБ налагоджують стосунки і з бізнес-партнерами Національного університету імені Юрія Кондратюка, серед яких компанії «Shlumberzhe», «Siemens», «DTK» та ін.

У нашому виші уже декілька років діє репозиторій, у якому накопичуються, систематизуються та зберігаються в електронному вигляді наукові праці учених університету та поширюються у світовому науково-освітньому просторі. Успішно діє й електронна бібліотека, серед головних завдань якої є оптимізація зберігання та покращення доступу до електронних колекцій.

Співробітники НТБ університету проводять різноманітні виставки, що виконують велику просвітницьку місію. Такі заходи є як традиційними (тематичні, жанрові, персональні, присвячені знаменним чи пам'ятним датам), так і нетрадиційні. Серед останніх користуються популярністю виставки музейно-бібліотечні (наприклад, присвячені нашим славетним землякам І. Котляревському, В. Короленко, В. Вернадському, О. Засядьку, Ю. Кондратюку, де використовуються як музейні експонати, так і книги), хіт-паради книг (наприклад, «Наукова фантастика і відкриття»), книжкові інсталяції тощо.

Отже, проаналізувавши наукові матеріали щодо заявленої теми, можна зробити низку висновків.

Бібліотеки ще повільно, але впевнено переміщуються в сучасне інформаційно-комунікаційне середовище. Значну роль у діяльності ЗВО відіграють науково-технічні бібліотеки, які теж активно запроваджують новітні інноваційні технології. У вишах мають постійно оптимізувати зберігання електронних колекцій та працювати над покращенням доступу до них. Безумовно, важливим аспектом діяльності бібліотек є оцифрування фондів. На думку учених, одним із перспективних рішень бібліотечної проблеми є створення в Україні Єдиної освітньої платформи та довідкової системи, розвиток і поширення цифрових ресурсів та е-сервісів.

Джерела:

1. Афоризми. URL: uk.wikipedia.org (дата звернення: 04.02.2020).
2. Порозовская Б. Д. Мартин Лютер. Его жизнь и реформаторская деятельность. Санкт-Петербург: Фонд Лютеранского Наследия, 1997. 175 с.
3. Сучасна бібліотека – це не тільки читання. URL: www.radiosvoboda.org (дата звернення: 03.02.2020).
4. Чуянова Н. Взаємодія бібліотеки та громадського сектору – чинники формування суспільно-активного молодого громадянина. URL: <http://refs.in.ua/oblasna-biblioteka-dlya-yunactva-im-o-m-bojchenka-v3.html?page=7> (дата звернення: 04.02. 2020).
5. Гейман Ніл. Чому наше майбутнє залежить від читання. URL: www.ukrlib.com.ua > world > printitzip (дата звернення: 05.02.2020).
6. Кремень В. Г. Освіта в структурі цивілізаційних змін. *Вища освіта України*. 2011. № 1. С. 8–13.
7. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій. Київ: Ред. журн. «Бібліотечний вісник», 1995. 286 с.
8. Культура академічної доброчесності: роль бібліотек / Українська бібліотечна асоціація. URL: <https://ula.org.ua/255-programi-proekti/3582-kultura-akademichnoi-dobrochesnosti-rol-bibliotek> (дата звернення: 05.02.2020).

УДК [027.08:658.8]: 316.46

Ткаченко Ганна Миколаївна

бібліотекар

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

м. Краматорськ Донецької обл., Україна

ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ БЕНЧМАРКІНГУ

В умовах жорсткої конкуренції у діяльності будь-якої організації важливу роль відіграє маркетинг. Він допомагає аналізувати попит, розробляти та реалізовувати ефективні стратегії, зміцнювати відносини із потенційними партнерами, вивчати поведінку споживачів, оцінювати свою діяльність для підвищення якості надання послуг тощо. Кардинальні зміни в суспільстві посилюють вагомість використання маркетингу в усіх сферах діяльності, однією з яких є бібліотечна.

Маркетингова діяльність у сфері бібліотечних послуг – це механізм, за допомогою якого бібліотеки мають змогу реагувати на зовнішні дії, всебічно вивчати потреби, запити, смаки, орієнтувати свою діяльність на надання послуг у відповідності до цих потреб, використовувати адресність надання послуг [1].